

УДК 373.2.091.33-053.4:37.011.3-051(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.13>

К. Л. КРУТІЙ

доктор педагогічних наук,

професор кафедри дошкільної освіти,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,

м. Вінниця, Україна

Електронна пошта: kateryna.krutii@vspu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5001-2331>

І. С. ДЕСНОВА

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дошкільної освіти,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,

м. Вінниця, Україна

Електронна пошта: desnova.irina@vspu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5130-079X>

М. І. ЗАМЕЛЮК

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,

Комуніальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради,

м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: mzamelyuk@lpc.ukr.education

<http://orcid.org/0000-0001-6352-7908>

**ДЕФІНІЦІЯ «ГРА ЯК ПРОВІДНИЙ ТИП ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКА»:
АНАЛІЗ ПІДХОДІВ**

У статті проаналізовано дефініцію «гра як провідний тип діяльності дошкільника». Гра визначається як провідна діяльність у дошкільному віці. Окреслено особливості гри в різних періодах, а також розвиток особистості в грі. Звертається увага на те, що за організацією збагачення ігрового середовища стоїть ініціатива й активність дорослого. Дитинство втрачає сенс унікального вікового періоду, де переважає справжнє джерело розвитку: живе спілкування, гра. Сучасна дитина включається у відносини співпраці, взаємодопомоги, партнерства. Проаналізовано значення ігрової діяльності для розвитку мотиваційної сфери дитини, її самосвідомості, розвитку уяви, спілкування, мислення та іншого. Серед переваг – класифікація ігор наочно показує ступінь активності й свободи дитини, коли вона виступає учасником ігрової діяльності. Кожна гра – це спілкування дитини з дорослими, з іншими дітьми; це школа співпраці, в якій вона вчиться та радіє успіхам однолітків і стійко переносить свої невдачі. Доброзичливість, підтримка, радісна обстановка, вигадки й фантазії – тільки в такому випадку ігри будуть корисні для розвитку дитини. Уточнено, що серед особистісного розвитку дитини велику роль відіграє ігрова компетентність. Окреслено проблему редукції гри дітей. Обґрунтовуються значення понять «ігрова компетентність», «ігрове середовище», «ігрова діяльність». Окреслюється послідовність зміни провідних типів діяльності. Розглядаються основи для організації життя та розвитку особистості: ігровий процес та ігрове середовище. Зокрема, ігрове середовище впливає на дитину, змінює її та спонукає до ігрової діяльності. Дослідження показує, що гра як вид діяльності є значущою для певного розвитку дитини. Це єдиний та унікальний вид діяльності, що дозволяє реалізувати свої ресурси, самовиразитися, «прожити» й переробити особистий та особистісний життєвий досвід. Засвоюючи в спілкуванні з дорослими техніку різних ігор, дитина потім узагальнює ігрові способи й переносить їх на інші ситуації. У дослідженні узагальнено наукові погляди й викладено своє тлумачення термінології щодо гри.

Ключові слова: діти дошкільного віку, ігрова діяльність, ігрове середовище, ігрова компетентність.

Постановка проблеми. Закон України «Про освіту» розглядає дошкільну освіту як процес, який має бути зорієнтований насамперед на всебічний розвиток особистості дитини. Дітям потрібно значно більше для їхнього майбутнього місця в житті й у суспільстві, ніж знання та навички. Замість того, щоб зосереджуватися тільки на короткострокових цілях, педагогам слід планувати довгострокову мету розвитку в галузі мови, мовлення та інтелектуальних навичок. Заявлені цілі узгоджуються з Базовим компонентом дошкільної освіти (оновлений варіант, 2021 р.) і пов'язані між собою передусім як афективний аспект: щастя, впевненість у собі й цікавість; метакогнітивні елементи розвитку, такі як спілкування, вираження думок і почуттів, побудова планів, пізнання соціального, культурного й фізичного світу, розв'язання проблем; конкретні компетентності, які потрібні для розвитку особистості [Базовий компонент 2021]. З-поміж багатьох компетентностей, заявлених у Державному стандарті дошкільної освіти, *є сенс зупинитися на ігровій компетентності як найбільш ґрунтовно викладеній у науковій і методичній літературі, проте недостатньо практично зреалізованій.*

За визначенням авторів Базового компонента дошкільної освіти, *«ігрова компетентність – це здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних та освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових і рольових діях в узагальненій формі»* [Базовий компонент 2021].

Аналіз попередніх досліджень. Проблема редукції (затухання) гри дітей залишається однією з найактуальніших уже понад 120 років: про це йшлося в доповіді Є. Покровського в 1893 р. [Теория и история игры 1995], у виступі О. Запорожця на Симпозіумі з проблем дошкільної гри в 1960-х. Причини, що гальмують розвиток дитячої гри, було сформульовано Б. Краєвським у 1901 р., проте мало що змінилося. У лекціях Б. Краєвський наголошує, що існує соціальний запит на ранній розвиток дітей; гра підпорядковується завданням навчання; наслідком недостатньої підтримки дитячої гри з боку дорослих є нерозуміння її

значення; є підміна гри іграшкою; існує «передчасне допущення дітей до розваг старших і сибаритський спосіб життя останніх» тощо [Краевский 1905 : 94–95].

Однак є і ще причина, яка сприяє зникненню гри із життя дітей. Це – невизначеність термінології та, як наслідок, підміна понять, що безпосередньо негативно впливає на масову педагогічну практику.

Мета статті – спробувати узагальнити наукові доробки й запропонувати своє тлумачення термінології щодо гри як провідної діяльності дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Ігровий процес як зона найближчого розвитку дитини вимагає збагаченого ігрового середовища й педагогічного супроводу дорослих, тому класифікація ігор відбиває ступінь активності й свободи дитини в організації ігрової діяльності.

Під ігровим середовищем розуміється місце, межі якого позначено предметами матеріального світу, а може бути й не позначено, але відтворюватися в дитячих уявленнях, образах, про які дорослий може дізнатися, тільки звернувшись до дитини із запитанням або беручи участь у грі. Отже, ігрове середовище – це не конкретне місце, а збірний образ місця, який створюється для гри й частіше за все пов'язаний зі словесним позначенням предметів.

Збагачене ігрове середовище – це така сукупність умов (у закладі, родині), яка максимально сприяє особистісному розвитку дітей у значущому типі або виді діяльності.

Збагачене ігрове середовище в групах раннього й дошкільного віку виконує освітню, розвивальну, виховну, стимулювальну, організаційну, комунікативну функції. Найголовніше – воно працює на розвиток самостійності й самодіяльності дитини. *Середовище, навіть організоване найкращим способом, не може без керівництва дорослого повноцінно впливати на розвиток дітей.* Тільки дорослий, цілеспрямовано організовуючи довкілля, розкриває у своїх діях і відносинах із дітьми його сутність. Збагачене середовище є основою для організації змістовного життя та різнобічного розвитку кожної дитини раннього й дошкільного віку.

Реалізація принципу організації збагаченого ігрового середовища вимагає ініціативи й активності з боку педагога. Він має воло-

діти методикою спостереження, записувати дії та мовлення дітей, визначити потреби в знаннях, аналізувати й на цій основі спланувати нові дії, які будуть сприяти розвитку дітей. Так, коли в дітей виникло бажання щось написати й вони шукають можливість або того, хто це зробить (використовують знаки, штампи, знайомі букви), педагогу слід передбачити після гри заняття на розвиток навичок записування піктограмами, буквами, мотивувати дітей на вивчення букв із метою подальшого запису тексту для прочитання іншими (у тематично рольовій грі «Аеропорт» – пасажирями, співробітниками аеропорту). Педагог піклується про те, щоб включити інтереси дітей у свої плани з теми, яка розгортається.

Як підтримати розвиток дитини? Теорія Л. Виготського дає багато напрямів підтримки розвитку дітей: цілеспрямоване навчання необхідне для широкого культурного розвитку, важливе для самих дітей і для їхнього культурного розвитку [Виготський 1978]. Цей процес подвійного осмислення починається з участі дітей у культурній діяльності, яка має для них особистісний сенс, яка їм подобається та в якій вони хочуть брати участь. У такій діяльності вони можуть розраховувати на допомогу педагога й інших дітей.

Із часів Л. Виготського, С. Рубінштейна, О. Петровського в психології виокремлюють три провідних типи діяльності, що змінюють один одного в онтогенезі: гра, навчання, праця; Б. Ананьєв більш узагальнено подає типи діяльності, вивівши їх за межі онтогенезу: праця, спілкування та пізнання; О. Леонтьєв виокремлює два типи діяльності: праця та спілкування; Г. Батищев розрізняє дві сторони діяльності людини: активність і спілкування.

Поняття провідної діяльності введено вперше Л. Виготським у 1933 р., про що засвідчують записки-конспекти до лекцій із психології дошкільнят, а також до лекції «Гра та її роль у психічному розвитку дитини» (прочитана в Ленінградському педагогічному інституті ім. Герцена), яку було вперше опубліковано ще в 1966 р. Науковець увів термін «провідна діяльність» на позначення характерного способу виконання дій залежно від ставлення до довкілля. Наприкінці лекції є такий запис: «<...> у такому сенсі гра може бути названа

діяльністю провідною, тобто вона визначає розвиток дитини» [Виготський 1978 : 74].

Положення про гру з уявною ситуацією як провідною діяльністю дітей дошкільного віку вперше було сформульовано Л. Виготським. Появу гри як нового типу діяльності під час переходу від раннього дитинства до дошкільного Л. Виготський пов'язує з виникненням у дитини нових мотивів діяльності. У сучасних наукових працях і підручниках авторство поняття «провідний тип діяльності» надається О. Леонтьєву. Проте це не зовсім коректно. Він (також як і С. Рубінштейн) спробував проаналізувати основні типи людської діяльності (гра, навчання, праця). Пізніше з опорою на поняття «провідний тип діяльності» Д. Ельконін (1972 р.) розробив періодизацію психічного розвитку, яку сам розглядав як гіпотетичний конструкт. До раніше виокремлених типів діяльності він додав нові, співвідносячи їх з особливостями ситуації розвитку дитини в той або інший період: безпосередньо-емоційне спілкування (період немовляти), предметно-маніпулятивну діяльність (у ранньому дитинстві), інтимно-особистісне спілкування (у підлітковому віці). Надалі в проєкт періодизації Д. Ельконіна додавалися різні уточнення та корективи (В. Давидов та інші). У дослідженнях Д. Ельконіна акцент було зміщено на рольову поведінку, а провідним типом діяльності названо рольову гру.

Як відзначав О. Леонтьєв (1964 р.), провідна діяльність є засобом вирішення центрального протиріччя психічного розвитку – між тим, що дитина вже знає та уміє, і новими завданнями, які висуває перед нею мінлива дійсність. Відповідно, у ній учений бачив інструмент подолання вікових криз.

Психологами встановлено таку **послідовність зміни провідних типів діяльності дитини**: безпосереднє емоційне спілкування дорослих із немовлям; предметно-маніпулятивна діяльність у ранньому віці; рольова гра дошкільника; навчальна діяльність молодшого школяра; громадська й комунікативна діяльність підлітка; навчально-професійна діяльність старшокласника.

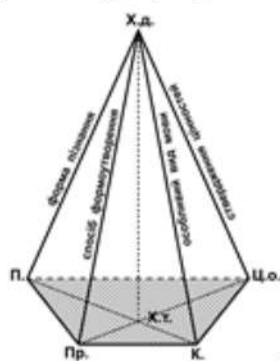
Зауважимо, що часто-густо в наукових дослідженнях відбувається плутанина термінів «тип діяльності» й «вид діяльності». На нашу думку,

слід чітко розмежовувати такі терміни. Вид діяльності є родовим поняттям до типу діяльності, тобто в будь-якому типі діяльності буде декілька видів діяльності. Так, у рольовій грі як провідному типу діяльності дошкільника може бути декілька видів: спілкування, перетворювальна тощо.

Філософ М. Каган теоретично виокремлює в чистому вигляді такі види діяльності: перетворювальна, пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, комунікативна (або спілкування). Не маючи за мету давати докладну характеристику кожного виду діяльності, нагадаємо, що всі види діяльності взаємопов'язані поміж собою в різних формах: зчеплювання, схрещення, взаємодія тощо. Отже, всі види діяльності можуть бути автономними, проте саме здійснення кожного можливо тільки за умов сприяння інших видів.

М. Каган доводить, що художнє опанування людиною світом можливо за умов реалізації зазначених вище чотирьох видів діяльності. Саме в мистецтві виникає «злиття» всіх видів діяльності, результатом якого є модифікація кожного, тому що будь-який вид діяльності має «пристосуватися», збігтися з іншими трьома [Каган 1975].

Усі чотири види діяльності «зливаються» саме в художній творчості та є підсистемами художнього цілого, де художня творчість виступає як особливий вид діяльності. Схематично, за концепцією М. Кагана, це можна уявити так, як відтворено на рисунку 1.

Умовні позначки: ¶

- Пр. → перетворювальна діяльність; ¶
- П. → пізнавальна діяльність; ¶
- Ц.о. → ціннісно-орієнтаційна діяльність; ¶
- К. → комунікативна діяльність; ¶
- Х.д. → художня діяльність; ¶
- Х.т. → художня творчість; ¶

Рис. 1. Структура художньої діяльності

Висновки. Залежно від того, під яким кутом (теоретично) розглядається вид діяльності дитини, можна виокремлювати як вид діяльності, так і спосіб або форму відбиття. Так, вид діяльності – комунікативний, спосіб – особливий вид мови та, як результат, – художня діяльність. На нашу думку, саме *самодіяльна гра дітей є вершиною піраміди*.

Теорія провідної діяльності уточнює, які типи діяльності значущі на певному етапі розвитку. Д. Ельконін зазначає, що діти віддають перевагу певному типу (виду) діяльності залежно від стадії розвитку: діяльність, відповідна їхнім реальним інтересам, з одного боку, і така, очевидно, відіграє особливу роль у процесі їх розвитку, з іншого боку. З народження маніпулятивні, а надалі – рольові ігри є найчастішими й провідними в процесі розвитку. Ігрова діяльність поступово переходить у свідому (продуктивну) навчальну діяльність, яка буде переважати у віці приблизно 7–12 років.

За словами Д. Ельконіна, ставлення дитини до тієї діяльності, якою вона займається, чергується між двома формами: в деякі періоди дитина зосереджується на матеріалі як частині реальності й хоче дослідити (прояви дитячого експериментування), використовувати й пізнавати предмети й інструменти. Тоді як в інші періоди дитина зосереджена на соціальних відносинах у своєму культурному середовищі й хоче вивчати, використовувати й засвоювати соціальні й моральні правила взаємодії з іншими людьми. Відповідно до такої думки, хід людського розвитку можна характеризувати як постійне чергування таких орієнтацій із культурним середовищем. Гра – єдина провідна діяльність старшого дошкільника.

Таке формулювання, запропоноване Д. Ельконіним, приймається як безумовна аксіома майже у всіх вітчизняних підручниках педагогіки й психології. Так, М. Поддяков доводить, що, навіть прийнявши концепцію «провідних» і «непровідних» діяльностей, виявляється, що діяльність дитячого експериментування впродовж дошкільного дитинства посідає не менш «провідну» позицію, ніж ігрова. А це радикально змінює уявлення про умови, цілі й цінності в організації дитячого життя [Поддяков 2021].

На наш погляд, слід погодитися та підтримати думку М. Поддякова про те, що в надрах

ігрової діяльності перед початком навчальної з'являється новий тип провідної діяльності – дитяче експериментування [Поддьяков 2021]. С. Новосолова також виокремлює ігри-експериментування в ігровій діяльності дітей [Новоселова 1995].

Дитяче експериментування – це тип провідної діяльності, спрямованої на пошук об'єктивної інформації про устрій Всесвіту шляхом особистого практичного експериментування з об'єктом дослідження. Дитяче експериментування постає як вища форма розвитку дослідницької активності, коли індивід із «суб'єкта (носія) спонтанної активності» перетворюється на «суб'єкт діяльності», цілеспрямовано реалізує свою дослідницьку активність у формі тих чи інших дослідницьких дій. Ґрунтом дослідницької діяльності дитини дошкільного віку є дослідницька пошукова активність, яка є її природним станом і породжує дослідницьку поведінку, створює умови для того, щоб психічний розвиток дитини розгортався як процес саморозвитку.

Отже, дитяче експериментування як тип провідної діяльності сприяє розвитку пізнавальних потреб; полегшує опанування

метода наукового пізнання в процесі пошукової діяльності; сприяє формуванню дослідницьких умінь дошкільника. Для активізації проявів експериментування дорослі заохочують ініціативу досліджувати, винаходити й отримувати задоволення від ігрових освітніх ситуацій відповідно до здібностей кожної дитини.

Визначимо, що *провідною називається така діяльність дитини*:

- у формі якої виникають і всередині якої диференціюються інші, нові види діяльності;
- в якій формуються або перебудовуються окремі психічні процеси;
- від якої головним чином залежать основні зміни особистості дитини.

Окреслимо також *схему послідовності розвитку провідних типів діяльності дітей раннього й дошкільного віку*: емоційне спілкування → предметна діяльність → самодіяльна гра → дитяче експериментування → елементи навчальної діяльності.

З метою унаочнення зазначеного пропонуємо познайомитися зі складеною порівняльною таблицею провідних типів діяльності дитини дошкільного віку (таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця провідних типів діяльності дитини дошкільного віку
(упорядковано К. Л. Крутій)

Тип діяльності.¶ Параметр⊙	Ігрова¶ діяльність· (самодіяльна гра)⊙	Елементи¶ навчальної¶ діяльності⊙	Дитяче· експериментування⊙
Організатор⊙	Ініційована· дитиною⊙	Організована· дорослим⊙	Ініціатором· виступати· дорослий і дитина⊙
Систематичність⊙	Безсистемна⊙	Систематичність· подання·матеріалу⊙	Може·бути·як· систематичною,· так і безсистемною⊙
Регламентация·в· часі⊙	Нерегламентована· в·часі⊙	Регламентована·в· часі⊙	Може·мати·або·не· мати·регламентації· в·часі⊙
Результат⊙	Формування· ігрової· компетентності;· засвоєння·дій,· умінь,·навичок;· вихованість;· інтелектуальний і· фізичний розвиток;¶ якісні зміни у· психіці дитини⊙	Засвоєння·знань,· умінь і навичок;· фрмування· базисних· компетентностей;· психічний· розвиток· (пізнавальна· сфера);· вихованість⊙	Формування·soft- skills·(критичне· мислення,· креативність,· співпраця,· спілкування);· засвоєння·вмінь і· навичок;· пізнавальна· активність,·інтерес,· дослідницькі· вміння;·усебічний· розвиток дитини⊙

Підсумуємо. *Перехід до нового провідного типу діяльності залежить від усієї системи умов життя дитини, а не тільки від того, чого навчить дитину дорослий.* Зауважимо, що діяльність дитини дошкільного віку не вичерпується тільки провідними її типами. Поряд із ними з'являються інші види діяльності, отже, кожна з них робить свій внесок у психічний

розвиток дитини. У віці від трьох до семи років засвоюються також продуктивні види діяльності дошкільника – малювання, аплікація, ліплення, конструювання.

Кожний тип і вид діяльності сприяє засвоєнню таких дій та утворенню таких психічних якостей, які необхідні для його виконання та вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : Наказ МОН України від 12 січня 2021 р. № 33 / Міністерство науки і освіти України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 20.10.2021).
2. Выготский Л. Из записок-конспекта Л. С. Выготского к лекциям по психологии детей дошкольного возраста. Психология игры / Д. Эльконин. Москва : Педагогика, 1978. С. 289–299.
3. Замелюк М. Ігровий простір дитини дошкільного віку: місце і роль дорослого. *Збірник наукових праць «Академічні студії»*. Серія «Педагогіка». 2021. Вип. 2. С. 42–46.
4. Замелюк М. Роль дорослого в розгортанні вільної дитячої гри. *Палітра педагога*. 2021. № 5–6. С. 3–6.
5. Запорожец А. Избранные психологические труды : В 2 т. Т. I. Психическое развитие ребенка. Москва : НИИ общей педагогики, 1986. С. 22–39.
6. Каган М. Общение как философская проблема. *Философские науки*. 1975. № 5. С. 47.
7. Краевский Б. Горе и радость детского возраста. Лекции по психологии чувств ребёнка. Харьков : Кн. маг. П. А. Брейтигама, 1905. 101 с.
8. Краткий исторический очерк деятельности С.-Петербургского комитета грамотности. *Труды Императорского вольного экономического общества*. 1903. Т. 1. Кн. 3. С. 402.
9. Крутий К. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок». *Гуманізація навчально-виховного процесу* : Збірник наукових праць. 2019. № 1 (93). С. 26–44. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407>.
10. Крутий К., Попович О. Що таке сенсорно збагачене середовище. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 10. С. 6–10.
11. Крутий К., Попович О. ECERS-R для оцінки сенсорно збагаченого середовища груп раннього віку. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 10. С. 12–16.
12. Лубовский Д. Понятие ведущей деятельности в работах Л. С. Выготского и его последователей. *Культурно-историческая психология*. 2009. Том 5. № 4. С. 2–6.
13. Новоселова С. Новая классификация детских игр. *Игра и развитие ребенка в дошкольном возрасте* : Материалы международной научно-практической конференции. Ч. I. Москва, 1995. С. 12–13.
14. Новоселова С. Игра-экспериментирование как самостоятельная деятельность. «Источник» : Информационно-методический и научно-педагогический журнал департамента образования администрации Вологодской области и Вологодского института развития образования. 2001. Приложение № 4. С. 21–35.
15. Поддьяков Н. Психическое развитие и саморазвитие ребёнка-дошкольника. Ближние и дальние горизонты. 3-е, доп. изд. / под ред. А. Русакова. Санкт-Петербург : Образовательные проекты, 2021. 224 с.
16. Симонович А. Детский сад. Практическое руководство для детских садовниц. Москва : Типография Т-ва И. Д. Сытина, 1907. 320 с.
17. Теория и история игры. Вып. 1. Памяти Е. А. Покровского / Отв. ред. В. Григорьев, С. Григорьев. Москва : ОДИ International, 1995. 107 с.
18. Трифонова Е. Проблема самостоятельной игры в контексте основных идей А. В. Запорожца. *Культурно-историческая психология*. 2006. Том 2. № 1. С. 77–83.
19. Burn A., Richards C. *Children's Games in the New Media Age*. Routledge, 2016. 238 s.
20. Jane P. Perry *Outdoor Play : Teaching Strategies With Young Children (Early Childhood Education, 80)*. Teachers College Press, 2001. 145 s.
21. Linda D. *Smart Pedagogy of Game-based Learning*. Series : *Advances in Game-Based Learning*. Springer, 2021. 238 s.
22. *My First Baby Games*. Harper Collins Publishers, 2001. URL: <https://www.harpercollins.com/products/my-first-baby-games-public-domain?variant=32117650227234> (дата звернення: 02.10.2021).
23. Opie I., Opie P. *Children's Games in Street and Playground*. 2013. 464 s. URL: <https://www.amazon.com/Childrens-Games-Street-Playground-Iona/dp/1782500324> (дата звернення: 02.10.2021).

REFERENCES

1. Basic component of preschool education (State standard of preschool education). Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 12.01.2021 № 33 "On approval of the Basic component of preschool education (State standard of preschool education) new edition". URL: <https://mon.gov.ua/en/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet/> (access date: 10.20.2021).
2. Vygotsky, L. (1978). From the notes-summary of LS Vygotsky to lectures on the psychology of preschool children. Elkonin DB Game psychology. Moscow : Pedagogy. pp. 289–299. [in Russian].
3. Zamelyuk, M. (2021). Play space of a preschool child: the place and role of an adult Collection of scientific works Academic studies. Series "Pedagogy", Vol. 2. pp. 42–46 [in Ukrainian].
4. Zamelyuk, M. (2021). The role of the adult in the deployment of free children's play. Palette of the teacher. 5–6. pp. 3–6 [in Ukrainian].
5. Zaporozhets, A. (1986). Selected psychological works: In 2 vols. T. I. Mental development of the child. Moscow : Research Institute of General Pedagogy. pp. 22–39 [in Russian].
6. Kagan, M. (1975). Communication as a philosophical problem. Philosophical sciences. 5. 47 p. [in Russian].
7. Kraevsky, B. (1905). Woe and joy of childhood. Lectures on the psychology of child feelings. Kharkiv: Book. magician. PAS. Breitigam. 101 p. [in Ukrainian].
8. A brief historical sketch of the activities of the St. (1903). Petersburg Literacy Committee. Proceedings of the Imperial Free Economic Society. v. 1. kn. 3. 402 p.
9. Cool, K. (2019). Empirical study of a child's free play in a preschool institution during the "Day without toys". Humanization of the educational process. Collection of scientific works. 1 (93). pp. 26–44. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407> [in Ukrainian].
10. Krutiy, K., Popovych, O. (2020). What is a sensory enriched environment. Educator Methodist preschool. 10. pp. 6–10. [in Ukrainian].
11. Krutiy, K., Popovych, O. (2020). ECERS-R to assess the sensory-enriched environment of early age groups. Educator Methodist preschool. 10. pp. 12–16. [in Ukrainian].
12. Lubovsky, D. (2009). The concept of leading activity in the works of LS Vygotsky and his followers. Cultural and historical psychology. Volume 5. 4. pp. 2–6. [in Russian].
13. Novoselova, S. (1995). A new classification of children's games. Play and child development in preschool age: Proceedings of the international scientific-practical conference. Ch. I. M. [in Russian].
14. Novoselova, S. (2001). Game-experimentation as an independent activity. "Source". Information-methodical and scientific-pedagogical journal of the department of education of the administration of the Vologda region and the Vologda institute of development of education. Appendix № 4. pp. 21–35. [in Russian].
15. Poddyakov, N. (2021). Mental development and self-development of a preschool child. Near and far horizons. 3rd, ext. ed. / ed. A. Rusakova. SPb : Educational projects, 224 p. [in Russian].
16. Simonovich, A. (1907). Kindergarten. A practical guide for kindergarteners. Moscow. ID Sytin Printing House. 320 p. [in Russian].
17. Theory and history of the game. (1995) In memory of E. A. Pokrovsky. Otv. ed. V. Grigoriev, S. Grigoriev. Moscow. ODI International. 1. 107 p. [in Russian].
18. Trifonova, E. (2006). The problem of amateur play in the context of the main ideas of A. V. Zaporozhets. Cultural and historical psychology. Volume 2. 1. pp. 77–83. [in Russian].
19. Burn, A., Richards, C. (2016). Children's Games in the New Media Age. Routledge. 238 p.
20. Jane, P. (2001). Perry Outdoor Play : Teaching Strategies With Young Children (Early Childhood Education, 80). Teachers College Press. 145 p.
21. Linda, D. (2021). Smart Pedagogy of Game-based Learning. Series : Advances in Game-Based Learning. Springer. 238 p.
22. My First Baby Games: Harper Collins Publishers, 2001. URL: <https://www.harpercollins.com/products/my-first-baby-games-public-domain?variant=32117650227234> (access date: 02.10.2021).
23. Opie, I., Opie, P. (2013) Children's Games in Street and Playground. 464 p. URL: <https://www.amazon.com/Childrens-Games-Street-Playground-Iona/dp/1782500324> (access date: 02.10.2021).

K. L. KRUTIIY

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor at the Department of Preschool Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
E-mail: kateryna.krutii@vspu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5001-2331>*

I. S. DESNOVA

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Preschool Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Vinnytsia, Ukraine
E-mail: desnova.irina@vspu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5130-079X>*

M. I. ZAMELIUK

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Preschool Education,
Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College"
of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
E-mail: mzamelyuk@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0001-6352-7908>*

**DEFINITION "GAME AS A LEADING TYPE OF PRESCHOOL ACTIVITY":
ANALYSIS OF APPROACHES**

The article analyzes the definition of "play as a leading type of preschool activity". Play is defined as a leading activity in preschool. Features of the game in different periods, as well as the development of personality in the game are outlined. Attention is drawn to the fact that behind the organization of the enrichment of the game environment is the initiative and activity of an adult. Childhood loses the meaning of a unique age period, where the real source of development prevails: live communication, play. The modern child is included in the relationship of cooperation, mutual assistance, partnership. The significance of play activities for the development of the child's motivational sphere, his self-consciousness, development of imagination, communication, thinking, etc. is analyzed. Among the advantages: the classification of games clearly shows the degree of activity and freedom of the child when he is a participant in play activities. Each game is a child's communication with adults, with other children; it is a school of cooperation in which she learns and rejoices in the successes of her peers, and endures her failures. Friendliness, support, joyful atmosphere, fiction and fantasy – only in this case, the games will be useful for the development of the child. It is specified that among the personal development of the child a great role is played by play competence. The problem of reducing children's play is outlined. The meanings of the concepts "game competence", "game environment", "game activity" are substantiated. The sequence of change of leading types of activity is outlined. The basics for the organization of life and personal development are considered: the game process and the game environment. In particular, the play environment affects the child, changes him and encourages him to play. Research shows that play as an activity is important for a child's development. This is the only and unique type of activity that allows you to realize your resources, express yourself, "live" and process personal and personal life experiences. Learning in communication with adults the technique of different games, the child then summarizes the game methods and transfers them to other situations. The study summarizes scientific views and presents its interpretation of the terminology of the game.

Key words: preschool children, play activity, play environment, game competence.